

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5-20, za pol leta K 2-60, za četrt leta K 1-30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Hirska ulica št. 22, prvo nadstropje.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enost. lpinimi petlit vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane petlit vrstica 24 vin. — Reklam. so pošt. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Trgovina in vojna.

Važen faktor v današnji družabni organizaciji je trgovina. Tega se zavedajo zlasti angleški državniki, ki se trudijo na vso moč, da spravijo v vojno z Nemčijo vse države, ki se njih interesi količkaj križajo z onimi Nemčije. Anglija ima torej očitiden namen ugonobiti Nemčijo političko in gospodarsko. Le na tak način je namreč mogoče, da bi se Anglija iznebila nevarnega konkurenta, sama pa dobila na svetovnem trgu zopet gospodujoči vpliv ter si zagotovila dobiček svetovne trgovine. Anglija domneva namreč, da mora Nemčija propasti, če ji vojujoče države okolo in okolo nje popolnoma ukinejo svetovno trgovino.

Ta račun pa ima dva velika pogoška. Zakaj nikakor ni tako lahko docela obkoliti Nemčijo in si osvojiti nje trgovino, kakor so menili dotični okoljevalni politiki, in drugič so izgube vsled vojne in izgube trga v Nemčiji in Avstro-Ogrski tako ogromne, da utegnejo minuti leta in leta, preden se popravi ta ogromna škoda celo tedaj, če bi se Angliji posrečilo uničiti Nemčijo. Le iluzorna domneva, da utegnejo Nemčijo premagati z lahkočo, je zavedla angleške državnike v to nepremišljeno vojno, katere uspeh je takorekoč popolnoma negotov.

Trgovina, ki jo ovira vojna med Nemčijo in Avstrijo, je sicer precej pomembna, vendar pa ne toliko kakor ona z Anglijo. Ruski carinski urad objavlja glede ruske trgovine z nasprotnicami in zaveznicami zanimiva poročila. Po teh poročilih je izvozila Rusija v zadnjih petih letih v Nem-

čijo za 435.000.000 rubljev, v Avstrijo za 63.400.000 rubljev blaga. Uvoz iz Nemčije v Rusijo pa je znašal 497.000.000 rubljev in iz Avstro-Ogrske 33.000.000 rubljev. Povprečni promet med obema centralnima državama in Rusijo je znašal torej 1029.000.000 rubljev ali skoro 2½ milijardi kron na leto.

Izvoz iz Rusije na Angleško je znašal v istem času 207.000.000, dočim je znašal uvoz iz Anglije na Rusko 150.000.000 rubljev in iz Francije 56.000.000 rubljev. Trgovski promet Rusije z Anglijo in Francijo je znašal torej 607.000.000 rubljev, to je polovico onega prometa, ki ga je imela Rusija z Avstro-Ogrsko in Nemčijo!

Rusija torej obenem škoduje tudi svojim trgovinskim interesom prav tako kakor Anglija. Nič bolje pa se ne godi Franciji. Popolnoma upravičeno torej lahko trdimo, če primerno uvažujemo gospodarske interese evropskih držav, da so navezane na skupno gospodarsko delo. Imperialistiški nameni kapitalistiškega sveta vseh držav po povečanju svojega vpliva se sedaj seveda ne ozira na te medsebojne gospodarske odnose. Toda škodljivi vplivi vojne na gospodarske razmere in razmerje med državami, ne bodo ostali brez vpliva na narode in državnike. Nadejati se je, da prinese ta grozovita vojna spoznanje, da treba, da se sporazumejo vse evropske države v svojem lastnem interesu glede skupnega gospodarskega dela. Na tak način bi bili tudi odpravljeni glavni vzroki vojnih zapletljajev.

In nadejamo se, da to prepričanje prodre.

Egiptet.

Dočim evropski narodi takorekoč na svojem ozemlju prelivajo kri za domačo grudo, se za Turčijo odigravajo v Egiptu zgodovinski prevrati, ki bo zanje padla odločitev v Franciji in na Poljskem. Poročali smo že zadnjič, da je nad Egiptom razglašen angleški protektorat. Površen opazovalec bi menil, da gre tu za postransko formaliteto in kvečjemu zato, da se je ta formalnost razglasila javno, ker je itak že 30 let Anglija gospodarica Egipta. Nekateri pa so sploh menili, da ta angleška proklamacija ravno sedaj ne more imeti niti najmanjšega pomena, zakaj o končni usodi Egipta bo odločil meč. To je tudi pravilno, vendar pa bi bilo napako, če bi podcenjevali to izpremembo.

Dne 18. decembra lani je angleški zunanji urad razglasil glede na vojno stanje s Turčijo, da se proglašja nad Egiptom angleško varstvo, kar znači toliko kot angleški protektorat. Uradni izjavi pa je Anglija še dodala: »Suverenstva nad Egiptom Turčija ne bo več imela, angleška vlada bo porabila vse potrebne pomočke za obrambo Egipta, v varstvo njega prebivalcev ter njih interesov.« Takoj nato pa je postavila Anglija tudi Sir Artur Henry Mac Mahona za prvega britskega komisarja v Egiptu. Naslednji dan je angleška vlada odstavila kediva Abba Hilmi, ker se je postavil na stran angleških sovražnikov, ter na njegovo mesto postavila Husen Kemala, najstarejšega živečega princa rodovine Mohamet Ali, kot egipčanskega sultana. (Turški sultan je med tem obsodil Kemala že na

LISTEK.

Notranjost torpeda.

V sedanji vojni na morju se mnogokrat imenuje torpedo, zaradi tega prinašamo našim bralcem kratek opis tega strahovitega orožja. Glede notranjosti tega skrivnostnega podmorskega orožja, katerega eksplozivna sila vniči tudi največjo bojno ladjo, čuvajo posamezne države, največjo tajnost. Vendar prinaša revija »Zeitschrift für praktischen Maschinenbau« precej zanesljive podatke o sestavi ameriškega torpeda, ki jih podajamo v naslednjem:

Torpedo ima obliko smodke, je dolg 5 metrov ter tehta 900 kg. Glava torpeda vsebuje razstrelivno snov, na zadnjem koncu repine sta pa pritrjena dva nasprotno se vrteča gonilna vijaka. Na zadnjem koncu torpeda je pritrjeno tudi krmilo, katerega deli segajo v sredino torpeda in v celico s stisnjenim zrakom.

Stene te celice tvorijo plošče iz posebnega nikljastega jekla, ki pride iz delavnice še 38 mm debel, a ga potem s posebnim obdelovanjem stanjšajo na 12 mm. Štirinajst različnih obdelovalnih metod na stružniku (Drehbank) pa je potrebno, preden so vsi deli torpeda natančno izdelani. Zadnji del srednje celice, katere

jakost v delavnici preizkusijo s silo 210 kg na kvadratni centimeter, dasi znaša sila strele le 160 kg v slučaju izstrela, vsebuje tudi aparat za globočino — alkoholno steklenico ter odpiralne in zapiralne zaklopice. Pri izstrelu se avtomatično odpre celica s stisnjenim zrakom, pri čemer se pritisk zraka zniža na 32 kg. Ta zrak pa dospe potem v ogrevališče. Ogrevanje prične ob izstrelu avtomatično delovati. Naboj užge alkohol, ta segreje zrak na 32 stopinj, s tem se pa poveča sila, hitrost in daljava torpednega strele. Stroji, ki ženo torpedna vijaka, niso taki kakor pri starejših sestavah, marveč »Bliss-Leawitt Torpedo« goni posebna vrsta turbine, zvana »Curtis Turbine«.

Ta turbina rabi vobče veliko manj prostora, ima manj delov ter nabavlja njeno delovalno silo stisnjeni zrak in jo tudi mnogo bolj izrabli.

V srednjem delu torpeda se nahaja višinski aparat, ki ima manometrično skrbeti, da strel ne izgreši določene višine oziroma globočine. Krmilo torpeda, ki ima nalog, da odstrani vsakršen vpliv vodnega valovanja v smeri strele, prevzame »giroskop« (obratilč z električnim tokom), ki ga goni zopet posebna turbina, in ob natanko določenem času zopet neha delovati.

Ta giroskop je pravzaprav srce celice torpeda, ter mora biti izdelan in

urejen s čudovito natančnostjo. Pritrjen je v bardanske obročke, ki so iz posebne aluminisne zmesi.

Groskop teče v krogličnih tečajih, ki morajo biti izdelani z natančnostjo 0.006 mm, ter se zavrti vsako minuto do 12.000krat. Ko to hitrost doseže, tedaj se po izpustu suče še 40 minut. Giroskop je s krmilom ter nižinskim in višinskim aparatom tako zvezan, da je vsak poskus, spraviti torpedo iz določene smeri, skratka nemogoč.

Predn se izgotovljeni torpedo preizkuša glede svoje natančnosti v strelu na vodi, se preizkusi učinek in delovanje giroskopa v to določenem poizkušnem stojalu: Torpedo se zaobrne v določenem kotu iz dolžinske smeri in krmila morajo izvršiti določene obrate.

Predn Zedinjene države prevzamejo torpedo, ga preizkusijo v Sag Harbor; sprejemajo jih le, če pogodi strel pri strelni preizkušnji na daljavo 3600 metrov tri zaporedne strele z gotovostjo.

Pri strelni preizkušnji sme v vodoravni smeri zgrešiti torpedni strel svoj cilj največ za 4.5 metra in navpično za 36 cm, kar se lahko smatra pri strelu na veliko bojno ladjo kot brezpomembno. Končno mora torpedo preleteti vsaj 28 morskih vozlov na uro, sicer ga Zedinjene države ne sprejmejo.

Prir. J. H.

smrt.) Ob istem času pa je tudi objavil High komisar pismo, v katerem izroča Husen Kemalu dostojanstvo egipčanskega sultana. Ta zanimivi dokument je predolg, da bi ga objavili v celoti. Pripominjamo le, da je Anglija v tem pismu dala novemu sultanu formalno zagotovilo, da velika Britanija prevzame popolno odgovornost za obrambo »njega visokosti« podložne dežele proti vsakršnemu napadu od kogarkoli.

Po tej razglasitvi so nekateri angleški listi pisali o popolni aneksiji Egipta, nekateri zopet samo o protektoratu. Za vso to angleško »vljudnostjo« pa tiči marsikaj. Bije se navidezno sicer tih, toda smrten boj med Nemčijo in Anglijo. Že od nekdaj je smatrala Nemčija Egipt za ono torišče, kjer bi utegnili ob ugodni priliki in z upanjem na uspeh nastaviti sekiro na deblo britskega svetovnega gospodstva. Saj poznamo pomen Egipta za Anglijo, za njeno pomorsko in kolonialno gospodstvo. In Egipt je edina dežela, kjer bi se sicer ne bilo treba pollaščati pomorske oblasti, pa bi vendar ogrožali angleš. gospodstvo. Povsem jasno je, da se doseže ta namen najlažje potem Turčije, ki ima suverenstvo nad Egiptom. To dejstvo je, obenem z drugimi turškimi interesi, prisililo Turčijo do vojne z Anglijo. Turčija prijemlje, je dejal nemški kancelar, britsko vlado na najobčutnejši točki.

Računali so na upor Egipčanov samih, pred vsem pa na versko moč izlama v splošnem. S turško vojno in s politično-religioznim panizlamizmom, s sveto vojno v Egiptu naj bi se zadal Angležem smrtni udarec. To je bil namen Nemčije. Kaj pa je storila Anglija? Zaobrnila je njej namerjeno ost proti sovražniku. Anglija namerja izrabiti politične verske moči izlama, uslužiti jih hoče sebi, ter po isti poti preko Egipta zadati Turčiji, dosedanjji predstavljajici izlama, smrtno rano. Iz tega vidika opazimo vse te pojave v njih pravi podobi. To je velikanski načrt.

Za sedaj so Angleži formalno proglasili, da je Egipt od Turčije neodvisna dežela, kar daje pravno-moralično možnost, da se armada novega egipčanskega sultana, lahko postavi proti staremu sultanu iz Štambula. Anglija prav za prav Egipta ne misli prisvojiti, ne »gjavr«, nego pravi pristaš proroka naj vlada v Kairi, in sicer kot »sultan«, enako vreden s padišahom iz Carigrada. S tem je dosegel Egipt kvalifikacijo, da eventualno prevzame vodstvo izlama, in utegne prej ali slej namesto Carigrada nastopiti Kairo. Princ Aga Kan, duševni vodja indijskih mohamedancev, ki je Angležem odkrito vdan, je že na potu v Egipt k slavnosti zasedenja novega sultanovega prestola. To bo prva panizlamska demonstracija pod angleškim vodstvom.

Tako se bo sedaj lahko imenovala vojna proti Turčiji v Egiptu osvobodilna vojna izlama izpod mladoturškega »jarm«. Dvomljivo je še, če bodo Angleži obdržali Husen Kemala kot kalifa. Doslej so mislili na nekoga izmed arabskih vodij, s katerim bi utegnili »osvoboditi« Meko in Medino. Morda se bo vbodoče tudi ta načrt izpremenil. Skoro pa bi smeli prorokovati, da, čim si Anglija arabski polotok osvoji, ne bo storila tega v imenu kristijanske Anglije, marveč v imenu izlamskega Egipta, kakor je to storila tudi v Sudanu.

V Mali Aziji se torej odigravajo veliki dogodki, ki jih Anglija skuša po svoji trgovski praktičnosti in premetenosti okreniti v svoj prid.

Franktirerstvo v Belgiji.

(Dan na dan čitamo v časnikih o bojih franktirerjev. Marsikomu je ta izraz docela tuj. V ta namen tudi priobčujemo la popis franktirerstva v Belgiji).

Kakor v posameznem človeku, tako spe tudi v posameznih narodih strasti, ki postanejo zanje lahko usodepolne, če jih ne znajo krotiti. Nikdar se strasti kakoga naroda ne pokažejo tako silno in vidno, kakor ob vojnem času. Naravno je, da vpliva vsaka vojna z vsemi svojimi grozotami in s svojimi posledicami v socialnem, kulturnem in tudi verskem oziru na vsakega človeka silno močno, ustvari med ljudstvom neko razpoloženje, ki ga še bolj razneti sugestija mase; na vsakega posameznika čudovito vpliva pogled na veliko množico, ki je istega duha in iste misli, kakor on; in treba je le iskric, ki jo kdo vrže med to množico, in navdušenje prekipeva. Tako razpoloženje med ljudstvom je v vojni potrebno, ker mrtvo ljudstvo nima upanja na zmago.

Toda ljudske strasti so dobile po mednarodnem pravu svoje meje in ljudstvo, ki jih ne zna v danem trenutku brzdati v določenih mejah, je lahko na smrt obsojeno. Tako se je godilo v nesrečni Belgiji, ki so jo zamotali Francozi in Angleži v vojno z Nemčijo. Ko so Nemci že zavzeli mesto Loewen in so že stali pred Antwerpom, je mislilo loewensko prebivalstvo, da bo pomagalo vojaški posadki v Antwerpnu s tem, da zavratno napade v Loewenu ostalo nemško vojaštvo. Ponoči 25. in 26. avgusta je trajal boj v Loewenu. Z oken in streh, iz zasede je začelo prebivalstvo streljati na nemške vojaške, ki so se seveda branili, in ko so dobili pomoč tudi upornike premagali.

Strahna, pa po vojnem pravu opravičena kazen je zadela loewensko civilno prebivalstvo, ki se je dalo nahujskati zoper nemško vojaštvo, ki nobenemu ni skrivilo lasu in je z Belgijci prav lepo ravnalo. Strasti vročekrvnega naroda so izbruhnile, ker jih nihče ni brzdal, in tako je mesto Loewen zapadlo krutemu vojnemu zakonu. Nemci so vsakega, pri katerem so dobili orožje, ustrelili, in končno namerili topove na mesto in je velik del razrušili v prah in pepel.

Zakaj ljudstvo ni izročilo orožja, kakor je bilo od nemškega vojaškega poveljništva zapovedano? Ne samo puške, celo strojne puške, ki so jih potem namerili na nemško vojaštvo na ulicah, so bili poskrili.

Civilisti, ki zgrabijo za orožje in streljajo iz zasede na sovražnika, se imenujejo franktirerji in tako ravnanje franktirerstvo. Po mednarodnem pravu sovražnik ne sme pomoriti vojakov, ki so se vdali, pač pa sme pomoriti vse civilno prebivalstvo, ki se poslužuje orožja. Postreljajo ga ali pobesijo.

Še sedaj niso utihnili listi sovražnih nam držav in dolžijo naše zaveznike barbarskih činov, zlasti se zgražajo nad ravnanjem proti mestu Loewen. Vojska je sploh grozna in neprizanesljiva, toda grozot v Loewenu so bili krivi belgijski franktirerji. Za vojno so vojaki, ne pa civilno prebivalstvo.

Pametnejše je ravnalo prebivalstvo v Belgradu. Kakor smo že poročali, je po zavzetju Belgrada naša vojaška oblast razglasila v Belgradu, da mora vse prebivalstvo oddati orožje, kdor bi orožje prikrival, pa bo kaznovan z usmrčenjem. Ta odredba je bila potrebna, ker je tudi v Srbiji civilno prebivalstvo šestokrat in iz zasede, zavratno streljalo na naše vojaške. Belgrajsko prebivalstvo je bilo pa pametno in je oddalo svoje orožje; le v

kleti nekega hotela so našli pri preiskovanju orožje z municijo in zraven nekega civilista, ki se je izgovarjal, da ni vedel za razglas. Tak zagovor pa seveda v vojni nič ne velja in je srbskega franktirerja zadela zaslužena kazen.

Vrhutega je pa misel, da bi se civilno prebivalstvo moglo ubraniti dobro oboroženemu sovražniku, naravnost blazna. Posledice franktirerstva so le zažgane vasi, porušeni, opustošeni domovi in iztrebljenje civilnega prebivalstva. Zato so tisti, ki so nahujskali belgijsko civilno prebivalstvo, da je zgrabilo za orožje in iz zasede streljalo na nemške vojaške, odgovorni za strašne posledice, ki so sledile temu franktirerstvu. Franktirerstvo torej ni samo po mednarodnem pravu prepovedano, ampak je tudi največje gorje za tiste, ki ga izvajajo.

Odredbe proti pijančevanju.

V sedanji vojni so se izdale odredbe zoper preveliko zlorabo alkohola med vojaštvom. Nič ni primernejšega nego to, le da bi se ta predpis tudi vestno izpolnjeval in — povsod kontroliral!

Dobro je in nad vse hvalevredno, da prihajajo ti pojavi tudi že od zgoraj navzdol, ne samo od spodaj navzgor! Dostikrat lepa misel, ki se rodi spodaj — ne velja zgoraj, se zavrže, razblini, ker nima zadosti zunanega poudarka.

Saj pa ni nič novega, ako vojaška gosposka želi treznost med moštvom. Začetkom 19. stoletja, za dobo češčenega »očeta Radeckega« priporoča veliki general knez Liechtenstein taka navodila, da bi njih natančno izpolnjevanje še danes — po 100 letih! — z veseljem pozdravili. V svojem izvajanju piše: »...Napake odstranjevati se mora pričetki pri višjih, ne pa pri navadnem vojaku. Niti pri častnikih, niti pri šaržah in tudi ne pri prostaku, nikjer se ne sme trpeti zvez z zloglasnimi ženskami. Največja napaka in greh za častnika, podčastnika in prostaka je pijančevanje. Pomilovati se mora vsakega, ki misli, da se mora z vinom navdušiti. Prostaki, ki so pijači vdani, so izključeni od napredovanja, podčastniki-pijanci pa se morajo degradirati.«

Kdo izmed pametnih, izkušenih ljudi, pa brez hudobije v srcu, more citiranim predpisom ugovarjati? Pač nikdo! Če pa spoznamo nekaj za dobro, potem pa to tudi posnemajmo, izpopolnjujmo se! Prazen in bos in aboten je izgovor, da bi potem naša življenjska »dobra volja« pod tem — trpela!

Gospodarstvo.

(Dalje).

Pridelek premoga in železa v Avstriji leta 1913.

Rjavi premog.

Premogovnikov, v katerih se je kopal rjavi premog je bilo leta 1913, v Avstriji 185. Delavcev v njih je bilo uposlenih 55.194.

Množina pridelanega rjavega premoga je znašala 273.783.324 meterskih centov. Povprečna vrednost posameznemu meterskemu centu je znašala 54:6 vinarja, vrednost celotnemu pridelku pa kron 149.472.143. Od celotne množine so 16 milj. 884.700 meterskih centov pridelali v državnih premogovnikih za rjavi premog. V odstotkih se je v posameznih av-

strijskih kronovinah te vrste premoga pridelalo, in sicer:

	1913.	1912.
Na Češkem	83.14	82.95
Na Štajerskem	11.55	11.70
Na Kranjskem	1.55	1.49
Na Gor. Avstrijskem	1.45	1.46
Na Moravskem	0.93	0.92
Na Koroškem	0.47	0.47
V Dalmaciji	0.42	0.48
Na Dol. Avstrijskem	0.22	0.18
V Galiciji	0.14	0.15
Na Tirolskem	0.13	0.14

Briket iz rjavega premoga so l. 1913. napravili 2,497.603 meterskih centov njih vrednost pa je znašala K 2,640.470.

Celotna produkcija kamnitega in rjavega premoga ter koksa in briketov tekom zadnjih deset let je naslednja:

Leta	Produkcija premoga		Produkcija		
	kamnitega	rjavega	koksa	briket iz kamnitega premoga	briket iz rjavega premoga
1904	118,682.446	219,876.508	12,824.527	1,347.762	670.771
1905	125,852.628	226,920.760	14,002.834	1,360.589	828.288
1906	134,733.071	241,677.136	16,776.461	1,421.354	1,102.290
1907	138,504.199	261,621.096	18,553.755	1,357.794	1,593.657
1908	138,753.823	267,289.256	18,757.241	1,476.088	1,892.711
1909	137,130.425	260,437.157	19,853.889	1,816.378	1,851.420
1910	137,739.851	251,328.547	19,991.055	1,480.723	1,861.463
1911	143,798.172	252,653.338	20,579.109	1,388.832	2,102.584
1912	157,978.895	262,836.895	23,079.949	1,567.742	2,442.851
1913	164,598.889	273,783.324	25,617.784	1,961.409	2,497.603

Napram letu 1904. se je leta 1913. produkcija kamnitega premoga povečala za 38.69 in rjavega premoga za 24.51 odstotkov. Produkcija koksa je narasla za 99.75, produkcija briket in kamnitega premoga za 45.53 in končno produkcija briket iz rjavega premoga celo za 272.34 odstotkov.

Od svetovne produkcije premoga, ki je leta 1913. znašala 13,500.000 met. centov, pripada na Avstrijo kamnitega in rjavega premoga skupaj 438,380.000 met. centov, to je 3.24 odstotkov svetovne produkcije.

Železo.

Rudnikov za železno rudo, v katerih se je v Avstriji leta 1913. pridobivalo to rudo je bilo 148; uposlenih delavcev v teh rudnikih pa je bilo 6270.

Množina pridelane železne rude je leta 1913. znašala 30,393.241 meterskih centov, vrednost pa K 28,886.641. Povprečna vrednost meterskemu centu železne rude je bila 95.04 vinarjev.

V istem letu se je v 13 fužinah, v katerih se je vršilo obratovanje v 30 plavžih, napravilo 14,844.310 meterskih centov surovega železa. Uposlenih je bilo v teh obratih 5627 delavcev. Vrednost te množine surovega železa je znašala kron 117,843.828. Poleg tega se je v teh obra-

tih pridelalo tudi še 2,734.332 met. centov surovega litega železa v vrednosti kron 25,613.899. Celotna produkcija je torej znašala 17,578.642 met. centov železa, ki je bilo vredno 143,457.727 kron. Povprečna vrednost posameznemu met. centu surovega železa je znašala K 7.94, surovemu litemu železu pa K 9.37, vrednost železu sploh K 8.16.

V posameznih avstrijskih kronovinah je bil pridelek železa v odstotkih naslednji:

	Surovo železo	Surovo lito železo	skupaj
	1913	1912	1913
na Štajerskem	39.16	38.94	7.21
na Moravskem	23.83	21.44	61.18
na Češkem	20.20	24.20	18.73
v Šleziji	9.73	8.44	9.02
v Trstu	7.08	6.98	1.80

Svetovna produkcija železa je l. 1913. znašala skupaj 805,000.000 met. centov, produkcija v Avstriji 17,580.000 meterskih centov, torej 2.2 odstotka celotne svetovne produkcije.

Pridelek železne rude in produkcija surovega železa je v Avstriji tekom zadnjih desetih let (1904—1913) bila naslednja:

Leta	železna ruda	surovo železo
	v meterskih centih	
1904	17,197.187	9,883.636
1905	19,157.819	11,196.136
1906	22,536.624	12,222.303
1907	25,401.184	13,835.238
1908	26,324.073	14,668.967
1909	24,902.769	14,650.508
1910	26,275.832	15,047.857
1911	27,658.147	15,961.482
1912	29,266.857	17,598.505
1913	30,393.241	17,578.642

Napram letu 1904. se je leta 1913. zvišal pridelek železne rude za 76.73 in produkcija surovega železa za 77.85 odstotkov. (Dalje.)

Svetovna vojna.

S srbsko-črnogorskega bojišča ni nobenih važnejših poročil. Avstr. armada se pripravlja na novo ofenzivo. Francozi so baje odšli od Kotora, zlasti je poparila Črnogorice vest, da je dolétele francosko vojno brodovje v ožini Otranto precejšnja katastrofa. Semlinski most so Srbi baje zopet razstrelili. Po nekkih poročilih so Avstrijci jeli zopet obstreljevati Belgrad.

Ruska ofenziva med Tarnovom in Gorlico se je izjalovila. V Galiciji je torej povečini zopet zlomljena ruska ofenziva. V soboto je avstrijska armada osvojila važno postojanko, a napadi so se še nadaljevali, dokler so zavzeli Avstrijci višino ob cesti Gorlice-Konječna.

Važne operacije se vrše že dalje časa v Karpatih ob rekah Dunajec in Nida. Rusi so jeli zopet prodirati na več krajih preko Karpatov, a jih je avstro-ogrsko armada ustavila.

Na izhodnem bregu Pilice se vrše ljuti boji, ki so jih povzročila ruska ojačenja, ki so došla čez Opočno in Konsk. Ob Ravki Nemci pri Ravi in izhodno od reke energično napadajo.

Od Bzuri stoje Nemci južno od Sohačeva in izhodno od Brohova. Večinoma so se Rusi že umaknili 8 do 12 km izhodno od Bzure.

Nemci so prodrli že prav blizu Varšave, in so izvršili v zadnjem tednu tudi več nočnih napadov, ki so se posrečili.

Splošen vtisk položaja je za zavezniška trajno ugoden. Na južnem krilu bojne črte smo po odbitih ponovnih obupnih ruskih napadih prešli k protiofenzivi. Na

severu napreduje nemški napad, čeprav počasi, vedno bolj proti izhodu. Mogoče je, da bo v bližnjem času tudi srednja Poljska pozorišče večjih dogodkov.

O prodiranju nemške armade proti Varšavi poroča celo ruski poročevalec za rusko armado: Cela vrsta izredno silnih bojev se je odigrala na ozemlju med Vislo in Nowo-Korčino (blizu izliva Nide v Vislo). Avstrijci so pričeli z ofenzivo, katero so izpeljali z velikansko srditostjo. Kljub trdovratnemu odporu Rusov se je posrečil Avstrijcem po večkratnih brezuspešnih poizkusih prehod čez Nido. Kratko potem, ko so Avstrijci pridobili na izhodnem bregu trdna tla, so zopet pričeli z ofenzivo in posrečilo se jim je zavzeti nekaj bližnjih vasi.

Londonski Reuterjev urad poroča iz Petrograda: Boj ob Bzuri in Rawki je divjega značaja. Nemci so ponoči prekorčili obe reki. Pri jutranjem svitu so se nahajali tri četrtine angleške milje oddaljeni od ruskih postojank. Kakor nori so padli čez Ruse in jih prisilili, da so se umaknili, vendar so se Rusi zopet zbrali in obkolili Nemce. Prišlo je do strašnega bajonetnega boja. Prizanašalo se ni prav nič.

Iz vseh poročil je razvidno, da ljutost bojev še ni prav nič odnehala in da je pričakovati še mnogo bojev, preden se odigra vojna igra med Avstro-Ogrsko-Nemčijo in Rusijo.

Francoska ofenziva je jela res poskušati svojo srečo. Na vsej dolgi bojni črti napadajo Nemce, zlasti pa skušajo uničevati selišča za hrbtom Nemcev. Francozi streljajo torej na vasi in kraje, ki niso v bojni črti, ker hočejo s tem uničiti živila in streho za nemško vojaštvo.

V Argonskem lesu so dosegli večje uspehe Nemci; tam so se tudi prvič vojskovali italijanski Garibaldinci, okolo 2500 pod poveljstvom svojega voditelja, a so bil premagani. Dva Garibaldinijeva sina (ima jih šest) sta padla v teh bojih.

Kakor poroča »Lokal-Anzeiger« iz Genfa, so bili najhujši boji vse vojne za višine Cernay in kraj Steinbach. Francozi sami pravijo, da so imeli v teh bitkah največje izgube. Sicer pa operacije proti Franciji in Angliji ne pridejo z mesta ne na eni ne na drugi strani. Zdi se kakor bi prezimovali obe armadi in da čakati še bolj ugodnega trenutka za izvojevanje novih uspehov.

Turčija je imela v Kavkaziji več spopadov z Rusi. Tudi na Črnem morju je bila večja morska bitka, o kateri pa še ni poročil. Anglija in Francija se pripravljata na napad na Dardanelle, ter zbirata svoje bojno ladjevje v Egejskem morju.

Domači pregled.

Volitve v občinske zastope odložene. Vsled obvezne aktivne vojaške službe ne more mnogo moških, ki so upravičeni, udeležiti se volitev v občinske zastope, izvrševati te svoje volilne pravice dokler so vpoklicani pod orožje, ker je s tem izključeno od volitev tako znatno število volilcev, bi to utegnilo vplivati na izid volitev ter povzročiti uspehe, ki bi nikakor ne odgovarjali pravi sestavi volilstva. Vrhutega pa aktivno službojoče vojaške osebe tudi nimajo pasivne volilne pravice, tako da bi mnogo občinskih odbornikov, ki so že delovali na polju občinske uprave, ne moglo biti iznova poklicanih na svoja prejšnja mesta. Ta položaj je vlado spodbudil, da je v soglasju z mnogimi tozadevnimi željami, ki so ji došle od prebivalstva samega, deželnim oblastvom, ki pridejo pri tem v poštev, poslala

primerna navodila glede odložitve volitev v občinske zastope, ki bi se po določbah občinskih redov morda imele vršiti.

Izkaznice za znižano vožnjo ceno na železnicah za obiskovanje bolnih ali ranjenih vojakov. Korespondenčni urad naznanja 5. t. m.: Opozarja se, da smejo izdajati izkaznice, ki svojem bolnih ali ranjenih vojakov zagotavljajo dovoljeno znižano vožnjo ceno na progah: avstrijskih državnih železnic, železniške družbe Ustje n. L.-Teplice, buštjehrajske železnice, železnice Dunaj-Aspang in Košice-Oderberg, nižjeavstrijskih deželni železnice in južne železnice — edinole politične okrajne in c. kr. policijske oblasti.

Objava. Vsled odloka c. kr. trgovinskega ministrstva št. 50.727/P ex 1914 z dne 29. decembra 1914, je začasno ustavljen promet s poštnimi zavetki za vojne vjetnike v azijski Rusiji.

Blebetavost. Nekateri ljudje govore kaj radi o senzacijah. Ni je bolj ugodne prilike za razširjanje resničnih ali pa le izmišljenih senzacij, kakor je prav sedanjí čas, ko vsakdo z napetostjo preži na novosti in senzacije. Dogaja se, da pripovedujejo ljudje iz samega veselja, kako so tega ali onega potegnili, najčudovitejši, često naravnost neverjetne dogodke in lahkovernež jih veruje in pripoveduje dalje. Glavno vlogo v tem pogledu imajo vojni dogodki in pa osebnosti. Tako so n. pr. v Ljubljani in drugod govorili zadnje dni posebno mnogo o glavarju Šušteršiču, o Ljudski posojilnici, o baronu Schwarzu in o drugih osebah in zavodih. Naša naloga ni preiskavati te govorice, ni naša naloga braniti osebe in zavode, ti naj se branijo sami, pač pa je naša dolžnost, da svarimo občinstvo pred takimi blebeteči zaradi občinstva samega, ker ga žaljenec lahko da sodniško kaznovati, če mu ne more dokazati z dejstvi svojega očitja. Blebeteči naj sicer blebečejo dalje, če se jim zdi to potrebno, a store naj to na svojo kožo, ne pa na račun lahkovernih ljudi. Brezvestne so take ali take lažnjive vesti zlasti zaradi tega, ker postanejo njih žrtve največkrat najnedolžnejši ljudje. Vsakdo naj se torej čuva takih zlobnih blebetečev, pa naj se njih blebetanje tiče kogarkoli. Častikraja je vedno nepoštena.

Mehanik Ernst Spell umrl iz Ljubljane je od začetka služil vojake kot šofer. Potem je pa bil oproščen vojaške službe, ker je bil bolehen. Nato se je Spell prostovoljno javil za nadaljno službo. Umrl je za ranami.

Dr. Avgust Levičnik, zdravnik iz Ljubljane, je baje umrl v Przemislu in bil pokopan dne 28. novembra. Vzrok smrti ni znan.

Umrli so v Ljubljani od 28. decembra 1914 do 7. januarja 1915. Marija Friškovec, hiralka, 70 let. Mihael Mankoč, delavec, hiralec, 67 let. Elizabeta Pressl, hiralka, 66 let. Franc Škraba, 26 let. Apolonija Panček, bolniška sestra, 36 let, vsi v hiralnici. Pavel Jereb, dninar, 60 let. Ignac Somrak, slikarski mojster, 39 let, iz Sela, na koleri. Jožefa Žlajpah, žena polgruntarja, 38 let. Neža Nadišar, soproga podjetnika kinematografa, 29 let. Anton Zalaznik, zasebnik, 69 let, vsi v deželni bolnišnici. Marija Pavšin, šivilja, 70 let, Gradišče 11. Roza Ocvirk, hči sprevednika juž. žel., 15 let, Resljeva cesta 29. Marija Kefel, bivša kuharica, 79 let, Krakovski nasip. Fran Makovic, strojnik, 58 let, Slomškova ulica 31. Matilda Kühnel, zasebnica, 64 let, Slomškova ulica 21. Marija Bizjak, dekla, 27 let, Miklošičeva cesta 13. Marijana Germek, bivša kuharica, 90 let, Rožna ulica 3. Štefan Gal, pešec 38. pešpolka, 28 let, Franc Habermellner, poddesetnik trenskega eskadrona 3/14, umrl med vožnjo v vlaku. Lajos Ma-

gijar, pešec 38. pešpolka. Karol Deutschmann, pešec 17. pešpolka. Andrej Nedveczky, narednik 29. pešpolka. Jožef Baldauf, črnovojnik. Angel Brezan, pešec trena. Jožef Gabrovšek, pešec 27. dom. pešpolka. Risto Živkovič, rez. pešec bos. herceg. 3. pešpolka v dekliškem liceju. Rupert Dolanc, čevljarski pomočnik, 31 let, Sv. Petra nasip 25. Henrik Kunstler, kovaški pomočnik, 19 let, Lepi pot 3. Iv. Reyerschitz, c. kr. finančni nadpaznik v pok., 93 let, Vrhovčeva ulica 9. Moric Ilarisch, skladiščnik alpinske družbe, 45 let in Ferdinand Marenčič, trgov. sluga 31 let, oba v dež. bolnici. Edvard Bodensteiner, pešec domobranskega pešpolka št. 6. Adolf Kumpf, pešec 42. pešpolka. Mato Petek, četovodja domobranskega pešpolka št. 25. Fran Štrukelj, poštni poduradnik v pok. 72 let. Marija Rakovec, žena magistratnega oficijanta, 61 let. Marija Hribar, modistinja, 19 let. Anton Perko, bivši premogar, hiralec, 28 let.

Ali sme hišnik stopiti v odpovedano stanovanje? Kakor je vobče znano, mora stranka, ki ji je stanovanje odpovedano, dovoliti ogled odpovedanega stanovanja, vsem, ki bi radi stanovanje najeli. Na Dunaju je neka stranka sicer pokazala stanovanje strankam, ki so ga hotele videti, ni pa dopuščala, da bi hišnik prestopil prag odpovedanega stanovanja. Gospodar je tožil stranko, da bi ji sodnija naložila, da mora tudi hišnika pustiti v stanovanje, in okrajno sodišče je odredilo, da se sme stanovanje ogledovati med 11. in 1. uro vsak delavnik ter da sme vstopiti v stanovanje tudi hišnik. Najemnik se je pritožil na deželno sodišče, ki je tožbo zavrnilo. Nato je šel gospodar pred najvišji sodni dvor, ki je zavrnitev potrdil, ker je najemnik izpovedal, da se je hišnik nedostojno vedel. Pri ogledovanju stanovanja treba imeti kar največjo obzirnost z najemnikom. Nikakor pa ne gre dopuščati ogleda osebam, ki se vedejo nedostojno.

Naknadni črnovojniški nabori na Štajerskem se vršijo: 20. januarja v Celju za črnovojnike iz Celja ter iz okrajnih glavarstev Celje in Brežice; 21. januarja v Celju za črnovojnike iz okrajnih glavarstev Konjice, Ljutomer, Ptuj (tudi mesto) in Slovenji Gradec; 21. januarja v Mariboru za mesto Maribor ter mariborsko in radgonsko okrajno glavarstvo. Pričetek naborov v Celju vsakokrat ob 8. uri zjutraj v domobranski vojašnici, v Mariboru ob pol 9. uri v »Gambrinushalle« na Schillerjevi cesti.

Celje. Tukaj je na novega leta dan ob 8. zjutraj smrtno ponesrečil premikač južne železnice Zupančič Ignacij. Pokopali so ga dne 3. januarja 1915. Zupančič, ki je bil zvesti pristaš naše stranke, zapuščal dve nepreskrbljeni hčerki. Bodi vrlemu sodruhu zemljica lahka!

Na smrt obsojen je bil urednik Josip Kotek iz Prosnice, ker je na nekem shodu članov razpuščenega konsumnega društva v vasi Smigir, govoril državi sovražno. Obsojen je bil na smrt na vešalih, a predsednik vojaškega sodišča je premenil potom milosti to kazen toliko, da so ga ustrelili. Smrtna obsodba je bila izvršena še isti dan. Dve uri pred smrtjo se je dal Kotek poročiti s svojo nevesto.

Zveza tiskarjev avstrijskih je praznovala decembra meseca dvajsetletnico svojega obstoja. Do leta 1894. je obstojalo le medsebojno razmerje društev, izmed katerih so že nekatera stara po petdeset in šestdeset let.

Novi bosanski deželni šef je postal namesto Potiorek fml. pl. Sarkotić. Sarkotić je bil te dni imenovan generalom infanterije.

Avstro-ogrška armada je ujela v bojih v božičnih praznikih v Galiciji ruskih

37 častnikov in 12.698 moštva. Vseh vojnih ujetnikov je v Avstro-Ogrski nad 200.000.

Koliko prebivalcev so štela posamezna mesta v Avstriji leta 1913. Dunaj 2.115.254, Gradec 155.179, Trst 242.755, Praga 229.481, Brno 130.066, Lvov 217.674, Krakovo 165.028, Zader 14.434, Ljubljana 42.904, Linec (Zg. Avstrijsko) 70.042, Solnograd 36.954, Maribor 28.705, Celovec 29.959, Beljak 20.614, Gorica 32.166, Pulj 58.816, Inomost 56.143, Bolzan 25.313, Trident 31.081, Smichov 54.976, Kr. Vinohradi 80.801, Žižkov 74.757, Ustje na Labi 39.808, Mostec 26.465, Budejevice 45.828, Heb 27.367, Plzenj 83.400, Liberce 36.902, Witkowitz 25.852, Olomuc 22.548.

Svetovni pregled.

Papež in predsednik Zedinjenih držav ameriških poskušata uvesti mirovna predpogajanja. Razporeženje zanja baje ni slabo.

Papež je predlagal izmenjavo za vojno nesposobnih ujetnikov. Predlogu so pritrdile vse prizadete države.

120.000 do 150.000 vojnih ujetnikov se vrne domov. Po iniciativi papeža se bo vrnilo domov 120.000 do 150.000 vojnih ujetnikov. Približno 10% vseh vojnih ujetnikov.

Zedinjene države ameriške protestirajo proti ravnanju s trgovskimi ladjami pri angleški vladi. Anglija se je sicer nekoliko ustrašila, kakor pa se zdi, bo podala Zedinjenim državam izjavo, v kateri bo naglašala, da njeno ravnanje zahteva vojaški interesi, da pa bo sicer čuvala interese nevtralnih držav karnajbolj.

Ultimat Združenih držav Mehiki. »Frankf. Ztg.« objavlja poročilo »Daily Telegrapha«, da so Združene države odpisale Mehiki ultimatum, ki izvajajo, da bodo otvorile Združene države sovražnosti ob prvem spopadu, ki bi se zgodil onkraj okolice Naca in Douglasa.

V Paragvaju v Ameriki je nastala revolucija. Predsednika republike so ujeli. Najprej se je pobunil neki artiljerijski polk.

Strašno obstreljevanje Reimsa. Iz Pariza se poroča: Nemci silovito nadaljujejo obstreljevanje Reimsa. Ponoči nedavno je razpočilo v mestu 150 bomb. Ubitih je bilo veliko ljudi in povzročeno veliko materialne škode.

Nemci napadajo Bethune in Amiens. »Lokalanzeiger« poroča iz Havra: Nemci zopet napadajo Bethune. Tudi iz Amiens prihajajo begunci v Havre. Pričakuje se, da Nemci drugič zasedejo Amiens.

Potopila se je angleška bojna ladja Formidable v Kanalu. Dognano pa ni, ali je zadela na mino, ali pa jo je potopil nemški podmorski čoln.

600.000 vojnih ujetnikov je imela Nemčija do konca leta 1914, in sicer 8138 častnikov ter 577.875 moštva. Francozov je 3450 častnikov (7 generalov) in 215.905 moštva; Rusov 3575 častnikov (18 generalov) in 306.294 moštva; Belgijcev 612 častnikov (3 generali) in 36.862 moštva; Angležev 492 častnikov in 18.824 moštva.

Turški vojni uspehi v Kavkaziji. V bitki dne 25. decembra so Turki ujeli več nego 2000 Rusov, zajeli 8 topov in 13 strojnih pušk; dne 29. decembra so ujeli 3000 pešcev in 1000 kazakov ter zajeli 6 topov in 2 strojni puške; dne 29. decembra pa so premagali 4000 Rusov z desetimi topovi, zajeli precej Rusov in 6 topov. Turki prodirajo v Kavkaziji z 200.000 možmi in nameravajo obkrožiti Ruse. Dosedaj so ujeli Turki skupaj 15.400 ruskih vojakov.

Pogajanja med Rumunijo in Bolgarijo. Med Bukareštom in Sofijo se vrše diplomatska pogajanja, da bi se sešla kralja obeh držav.

Rumunska zbornica bo zborovala zopet dne 28. januarja.

Juančikaj — dosmrtni predsednik kitajske republike. Juančikaj je predložil zakon glede svojega dosmrtnega predsedstva. Zakon je bil sprejet. V zakonu je tudi določba, ki mu dovoljuje voliti naslednika.

V Albaniji se ne morejo umiriti. Vedno imajo še domače prepire. Italijani so izkrcali vojaštvo v Valoni in v Draču v varstvo. Ustaši so jeli oblegati Drač in zahtevali izročitev francoskega in angleškega zastopnika. Ko so Italijani oddali nekaj streliv z ladij na oblegovalce, so se ustaši umaknili.

Kurjači pozimi. Zima z vsemi svojimi neprijetnostmi prinese tudi kurjačem ne preveč zavidanja vrednega posla. Prostori, ki morajo biti kurjeni, najsi so že delavnice, uradi ali stanovanja, morajo biti topli, ne, da bi se porabilo preveč premoga. Ubogi kurjač, kaj ti je storiti? Brez premoga nič ognja, brez ognja nič toplote. Zlasti v sedanji dobi poje gospod šef venomer svojemu kurjaču: varčujte s kurivom, varčujte s kurivom! Toda že kurjač sam ima velik interes na tem, da varčuje s premogom. Če pa metoda kurjenja, časih ni ekonomična, ni temu vedno kriv kurjač. Mnogokrat je kurjač prisiljen, da kuri po tem ali onem sistemu, da si ve, da dotični način kurjenja onemogočuje popolno izrabo premoga zlasti v pečeh, ki kurijo več kotlov. Pritisne mraz, kurjač pa mora zakuriti še en ali dva kotla. Pade temperatura, tedaj mora kurjač ugasniti eno ali dve plameni. V rabi ostali kotel pa mora naravno proizvajati več toplote, torej ga mora bolj kuriti. S tem mislijo, da bogve kaj prihranijo: Vendar je pa že staro dejstvo, da čim manj dokladamo na ogenj, tembolj se izrabi kurivo. Če pa mora kurjač moč pare pomnožiti in vedno dokladati ognju, čim poneha plamen, ter so vodni plini ožgani, tedaj gre prav mnogo kuriva po nepotrebnem v nič. A ne samo to, da se kurjaču vedno venomer priporoča, da varčuj s kurivom, nego tudi dima ne sme preveč dajati premog. Res je, da imajo skoraj vsa večja podjetja na dimnikih prirejene požiralce dima. Toda kaj koristi taka naprava, če pa ne sme kurjač pravilno kuriti. Če pa se še kadi, tedaj je zopet vsega kriv ubogi kurjač. Da bi imel vsak kotel zadosti veliko ognjišče, ter ga ne bi bilo treba preveč kuriti, tedaj bi se žrjavica lahko potisnilo v ozadje, spredaj pa bi se naložilo novo kurivo. Tak način kurjenja pa bi tudi onemogočil neprijeten dim, ker bi dim sveže priloženega premoga uničili ogljikovi plini, ki jih izločujejo vodni plini. Mnenje, da se z majhnim ognjiščem prihrani na kurivu, je napačno. To se doseže samo pri manjših ognjih z zadosti velikim ognjiščem. S takim načinom kurjenja bi utegnili rešiti vprašanje varčevanja s kurivom, ter odpraviti tudi neprijeten dim.

Konj na svetu je 94.000.000 v Evropi sami pa 43.000.000. Nemčija jih ima 4 milj. 395.043, Avstro-Ogrska 3.976.597, Francija 3.179.720, Anglija 2.094.587, Rusija (evropska) 9.017.643, Argentinijska 7.500.000, Avstralija 2.000.000. Trojni sporazum jih ima torej 43.000.000, Nemčija in Avstro-Ogrska pa 8.000.000.

Protestantski župniki v Berlinu. V Berlinu deluje 160 protestantskih župnikov. In teh 160 protestantskih župnikov berlinskih je v neki izjavi izrazil svoje obžalovanje, da jim v smislu brambnega reda ni dopuščeno, da bi z orožjem v

roki odšli na bojišče. V teh določbah vidijo izjemen zakon in nekako zapostavljanje svojega stanu. — Ker se brambni zakon — pripominja »Arbeiter Zeitung« — trenutno ne more izpremeniti, naj bi oni župniki za vojne začasno stopili v pokoj, potem bi pa lahko zadostili svoji srčni želji in odšli z orožjem v roki na bojišče.

Proračunska seja mestne občine idrijske.

Dne 18. grudnia 1914 se je vršila javna seja mestne občine idrijske. Prisotnih je bilo 24 občinskih svetnikov in odbornikov. Točno ob 6. zvečer otvori župan sodr. Straus sejo ter imenuje overovateljem zapisnika gg. Pegana in Čibeja. Vošči vsem odbornikom srečno novo leto ter napove naslednji dnevni red: 1. Citanje in odobrenje zapisnika zadnje seje. 2. Sprejem v občinsko zvezo. 3. Proračun mestnega in ubožnega zaklada za leto 1915. 4. Slučajnosti. Resolucije: a) za popravilo državne ceste Idrija-Logatec, b) glede preuredbe poštne zveze med Idrijo in Logatcem, c) glede prepustitve konj in priprege v vojaški službi v Idrijskem in Logaškem sodnem okraju.

Zapisnik prečita mestni asistent Srečko Kogoj kot zapisnikar in se soglasno odobri. Nato prečita župan priziv proti sklepu zadnje seje občinskega odbora, ki sta ga vložila katehet Oswald in Janez Kavčič na deželni odbor, kjer ugovarjata povišku ubožnih podpor, izdatkom za hišo št. 509 in aprovizaciji mesta v skupnem znesku 28.000 K.

Ad 2. V Občinsko zvezo se sprejme na predlog župana šest strank, zavrne pa se dve, ki po zakonu nista opravičeni do sprejema.

Ad 3. Proračun mestne občine izkazuje po nasvetu županstva za leto 1915. 155.189 K potrebščine, pokritja pa 155.893 kron 33 v ter bi znašal prebitek 704 K 33 v. Na direktne davke bi znašala občinska doklada 78%. Odbornik Janez Kavčič predlaga znižanje postavke pisarniške potrebščine za 200 K. Ta predlog večina odkloni. Odbornik Drag. Lapajne se strinja s postavko 600 K za lokalne potrebe čipkarskemu tečaju v Idriji le tedaj, če izvoli obč. odbor dva zastopnika v odbor te šole. Predlog se soglasno sprejme. Izvolita se v ta odbor župan Straus in Drag. Lapajne. Odbornik Janez Kavčič zahteva, da naj se postavka ubožne podpore zniža za 2000 K; ta znesek pa izroči lokalnemu odboru za podpiranje k vojakom vpoklicanih družin. Na pojasnila županova se predlog Kavčiča odkloni. Dalje ima odbornik Kavčič pomislike proti 1200 K subvencije avtomobilnemu podjetju Val. Lapajnetu. Župan pojasni, da je vojaška oblast rekvirirala zase v Logaškem in Idrijskem okraju vse avtomobile in večino konj in jih bo najbrže še potrebovala. Da pa bo mesto moglo dobivati potrebno blago, je sam svetoval, da naj Lapajne svoj avtomobil obdrži, da se za slučaj nujne sile lahko rabi. Lapajne je namreč mislil odstopiti svoj avtomobil bratom Mikuž v Bovcu. Zaraditega predlaga, da se 1200 K subvencije Lapajnetu dovoli samo ob pogoju, da bo vozil med Idrijo in Logatcem najmanj enkrat na dan osebe, po enaki ceni kot doslej po 3 K za osebo. Predlog se sprejme z odločitvijo župana. Ivan Kavčič predlaga dalje, da se postavke IV. točke č, d, e in f črta. Župan pojasni namen teh postavk in Kavčič umakne svoj predlog; vzdržuje pa predlog pri točkah č in d glede podpor obrtniški bolniški blagajni in združenju samostojnih obrtnikov. Za predlog glasuje sedem odborni-

kov. Enako zahteva Kavčič, da se postavko za godbeno društvo črta. Odbornik Velikajne pa stavi predlog, da naj ostane ista postavka kot to leto. Za vsak predlog glasuje deset odbornikov, zato se župan pridruži predlogu Velikajne, da dobi društvo 200 K podpore. Odbornik Andrej Lipušček stavi samostojni predlog, da se doklado v znesku 3500 K na žganje popolnoma črta. Župan ugovarja, ker bi imelo od tega dobiček le nekaj žganjetočev, žganje pa bi ne bilo niti vinar cenejše. Predlog podpirajo tudi odborniki Vidic, Kobal in Pirc. Sprejet je bil predlog z enim glasom večine, a ga župan sistira, ker ni pokritja in so doklade že itak dovolj visoke. Predlaga pa, naj se postavke zniža za 500 K, ker se bo v bodočem letu popilo menj žganja. Sprejeto. Nato se proračun z 78% doklado odobri v celoti.

Ad 4. poroča župan, da je glede odredbe, da naj pošta od 16. decembra dalje dohaja samo po enkrat na dan v Idrijo, brzojavno prosil trgovsko ministrstvo, deželno vlado in poštno direkcijo, da bi to trgovstvu škodljivo odredbo sistirali. Dobil je povoljen odgovor in bo pošta zopet dvakrat redno prihajala in odhajala v Idrijo, seveda le s konji. Zato je umestna tudi resolucija glede obnovitve avtomobilnega poštnege prometa. Resolucijo se sprejme soglasno. Dalje je vojaška uprava pobrala v Idrijskem in Logaškem okraju že skoraj vse konje in priprege. Idrija je navezana edino na konjski in volovski vozni promet. Zato priporoča, da se sprejme resolucija, ki prosi, da se ostali konji, voli in priprega v teh krajih glede na prometne težkoče vbodoče puste doma. Resolucija se sprejme soglasno.

Državna cesta Idrija-Logatec je v takem stanju, da se je vsakdo ogiblje z avtomobilom pa tudi s tovarno živino, ker je posuta z neprimernim kamenjem. Predlaga resolucijo, ki zahteva odpravo tega nedostatka na tej cesti. Sprejeto soglasno.

Dodatno k proračunu se rešita tudi prošnji družbe »Ciril in Metoda« ter sv. Nikolaja v Trstu za podporo; dovoli se prvi 100 K, drugi pa 40 K.

Zemljišče pri Konjušnici se odstopi rudniškemu erarju po 40 vin. kvadratni meter za izboljšanje tehničnih naprav pri rudniku. Končno prečita župan izjavo rudniškega ravnateljstva, v kateri kritikuje ravnateljstvo, delovanje župana, ker se je zavzel za brezposelne mladeniče, oziroma njih starše v Idriji. Izjava pravi, da se je sedaj bilo županu ugodilo in s tem pokazalo dobro voljo rudniškega ravnateljstva do ljudi in občine ter razpisalo naknadno zdravniško pregledovanje ter sprejelo 13 dečkov, vbodoče pa se bo vsako ymešavanje nepoklicanih zavračalo. Župan je nato prečital protiizjavo, ki se je pa zdela naprednim in klerikalnim zastopnikom preostra, dasi je jako stvarna in naglašala ingerenco, ki pristojna občini na erarični rudnik. Izvolil se je poseben odsek, da resolucijo korigira in jo predloži prihodnji seji.

Ob 8¼. konec javne seje.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Vse cenjene odjemalce »Delavca« nujno prosimo, da čimprej obnove naročnino, da ne bo treba lista ustavljeti.

Loterijske številke. Gradec, dne 5. januarja 1015: 42, 10, 84, 38, 1.

Izdajatelj Ivan Mlinar.

Odgovorni urednik Viktor Zore.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje.
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne.
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/2 1—1/2 1		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Rohida Ivan splošno zdravljenje	11—12	2—3	Dalmat. ul. št. 3, pritlič.
Dr. Bock Emil očne in ušesne bol.	10—12	2—3	Frančišk. ul. št. 4. pritličje
Dr. Demšar Jernej kožne in spolne bol.	Ob sredah in sobotah od		Prešern. ul. št. 3, III nadstr.
Dr. B. Ipavic	3—5 popol.		
	10.—12. dop.		Mestni trg.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščinina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne.

S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Kupujte in naročajte pri tvrdkah,
ki inserirajo v „DELAVCU“.

Najboljši nakup vsakovrstnega modernega in trpežnega obuvala je v
zalogi lastne tovarne
PETER KOZINA & K^o.
Ljubljana, na Bregu št. 20
(Cojzova hiša).

Varstvena znamka.

Cene za moške K 14.—, 17.—, 20.—.
" " ženske " 12.—, 15.—, 1.—.
" " dečke 36/39 " 1.—, 12.—.
" " otroke št. 22-25 6-28 29-31 32-35
K 5.—, 6.—, 7.—, 8.—.

: Garantirana kakovost. :
cenejše vrste od K 1-50 naprej.

Rudarji nabavite si rudarski koledar za leto 1915. V Zagorju, Trbovljah, Hrastniku, Idriji, Velenju, Lešah, Črni, Fohndorfu, Ljubnu itd. se ga dobi pri zaupnikih, lahko pa se ga naroča tudi pri Založbi slovenskih delavskih koledarjev v Ljubljani, Ilirska ulica št. 22. Stane 1 krono.

Le njega išče kolera,
Kdor zdravja čuvati ne zna!
A kogar

krepi,
Brezskrbno gleda ji v oči!
Zahtevajte pristni „FLORIAN“.
Zavračajte ponaredbe!

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

UČITELJSKA TISKARNA
LJUBLJANA, Frančiškanska ulica št. 6.
registrirana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za ... shode in veselice. ...

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd. ...

Stereotipija. Litografija.

Noben delavec, železničar in nameščenec sploh, naj ne ostane brez

Žepnega koledarja

za leto 1915.

Zahtevajte ga pri svojih zaupnikih ali pa pišite ponj na založbo slovenskih delavskih koledarjev v Ljubljani, Ilirska ulica št. 22. Cena mu je 1 krono.

Naročajte list „Delavec.“

A. & E. Skaberné, Ljubljana
Mestni trg št. 10.

Specijalna trgovina pletenin in trikotaže.

Velika zaloga različnega perila za vojake iz čiste volne in velblodje dlake in sicer: snežne kučme, telovniki, triko jopice, srajce in spodnje hlače, nogavice, sliperji, dokolenice, rokavice, različni ščitniki za vrat, prsa, kolena i. t. d.

Odeje iz velblodje dlake. Tetra perilo. Spalne vreče.

Plašči in predpasniki za strežnice Rdečega križa. Volna za pletenje.

Ivan Jax in sin, Ljubljana
Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastoni in franko.

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)

za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

